

Turinys

- Mažosios Lietuvos Fondo tarybos
pirmininko pratarė ◊ 9
Vyriausiojo redaktoriaus pratarė ◊ 11
Redaktoriaus įžanga ◊ 14
Autorių sąrašas ◊ 17
Santrumpos ◊ 20

1. Istorija, ekonomika, kultūra ◊ 21

MAŽOJI LIETUVA ◊ 21

- Vardas ◊ 21
Teritorija ◊ 22
Lietuvininkai Algirdas Matulevičius ◊ 23
Mažosios Lietuvos kalbos ir dialektai ◊ 24
Prūsijos lietuvių kalba Zigmas Zinkevičius ◊ 24
Prūsų kalba Gintilda Blažienė, Zigmas Zinkevičius ◊ 25
Lietuvių ir prūsų kalbų sąveika
Zigmas Zinkevičius ◊ 26
Vokiečių ir lietuvių kalbų sąveika Mažajoje
Lietuvoje Justina Dausarionė, Manfred Klein ◊ 28
Gamta ◊ 29

ISTORIJA ◊ 37

VAKARŲ BALTAI PRIEŠISTORINIAIS LAIKAIS ◊ 37

VOKIEČIŲ ORDINO ĮSIGALĖJIMAS PRŪSOJE IR JO VALDYMO LAIKAI (XIII a. II pusė–1525) ◊ 40

- Vokiečių ordinas Edvardas Gudavičius,
Algirdas Matulevičius ◊ 40
Vokiečių ordino valstybė Prūsijoje.
Jos vidinė organizacija Edvardas Gudavičius,
Algirdas Matulevičius ◊ 40
Gyventojai Edvardas Gudavičius,
Algirdas Matulevičius ◊ 41
Prūsos užkariavimas Edvardas Gudavičius,
Algirdas Matulevičius ◊ 41
Vokiečių ordino žygiai į Rytus.
Karinės galios silpnėjimas Edvardas Gudavičius,
Algirdas Matulevičius ◊ 43
Prūsų socialinė padėtis. Prūsų teisė
Edvardas Gudavičius, Algirdas Matulevičius ◊ 45
Vokiečių ordino valstybės sekuliarizacija.
Prūsijos hercogystės įkūrimas ◊ 46

MAŽOJI LIETUVA PRŪSIJOS HERCOGYSTĖS SUDĖTYJE (1525–1701) ◊ 46

- Prūsijos hercogystė. Politinė ir teritorinė
sandara, istorijos apžvalga
Algirdas Matulevičius ◊ 46
Gyventojų socialinė luominė sankloda
Algirdas Matulevičius ◊ 48
Valstiečių socialinė ekonominė padėtis
Algirdas Matulevičius ◊ 49
Mažosios Lietuvos žemių kolonizacija
Algirdas Matulevičius ◊ 49

MAŽOJI LIETUVA PRŪSIJOS KARALYSTĖS SUDĖTYJE (1701–1871) ◊ 50

- Prūsijos karalystė. Istorijos apžvalga
Algirdas Matulevičius ◊ 50
Administraciniai teritoriniai pertvarkymai,
demografinė padėtis Algirdas Matulevičius ◊ 52
Prūsiškoji politinė kryptis Algirdas Matulevičius ◊ 54
Teisinė sistema Gintaras Šapoka ◊ 54
Prūsijos kariuomenė ◊ 56
Žemėvaldos ir žemėnaudos pasiskirstymas
Algirdas Matulevičius ◊ 57
Valstiečių žemėnaudos teisinė reglamentacija,
valstiečių tipai ir prievolių formos
Algirdas Matulevičius ◊ 57
1709–1711 Didysis maras ir badas.
Jo padariniai Algirdas Matulevičius ◊ 59
Didžioji vokiškoji kolonizacija XVIII a. I pusėje
Algirdas Matulevičius ◊ 60
Kolonistų tautybės, kiekis ir pasiskirstymas
Algirdas Matulevičius ◊ 62
Socialinės ekonominės ir teisinės lietuvininkų
padėties ypatybės XVIII amžiuje
Algirdas Matulevičius ◊ 63
Mažoji Lietuva Napoleono I karų laikotarpiu,
Tilžės taika Algirdas Matulevičius ◊ 64
Steino ir Hardenbergo reformos ◊ 65
Tauragės konvencija Algirdas Matulevičius ◊ 66
XVIII–XIX a. agrarinės reformos
Algirdas Matulevičius ◊ 67

MAŽOJI LIETUVA VOKIETIJOS REICHO LAIKOTARPIU (1871–1945) ◊ 69

- Vokietijos reichas ◊ 69
Teritorija ◊ 69
Valdžios institucijos ◊ 69
Kariuomenė ◊ 70

- Svarbiausi politiniai veikėjai, partijos ◊ 71
Lietuvinininkai Vokietijos valdžios institucijose ◊ 71
Vidaus ir užsienio politikos tendencijos ◊ 72
Lietuvinininkų teisių ribojimas ◊ 75
Pirmasis pasaulinis karas ◊ 76
Mažoji Lietuva Pirmajame pasauliniame kare Marius Pečiulis ◊ 76
Mažosios ir Didžiosios Lietuvos sujungimo siekiai ◊ 79
Mažosios Lietuvos klausimas Paryžiaus taikos konferencijoje ◊ 80
Versalio taikos sutartis ◊ 82
Padalyta Mažoji Lietuva ◊ 83
- KLAIPĖDOS KRAŠTAS ◊ 84
Gyventojai ◊ 84
Administracinė struktūra ◊ 86
Prancūzijos valdymo laikotarpis (1920–1923 01 15) ◊ 87
Klaipėdos krašto sukilimas ◊ 88
Klaipėdos krašto klausimas Ambasadorių konferencijoje ◊ 91
Klaipėdos krašto konvencija ◊ 91
Politinės jėgos ◊ 93
Lietuvos Respublikos autonomijos pagrindais valdomo Klaipėdos krašto valdžios institucijos ◊ 95
Lietuvos Respublikos autonomijos pagrindais valdomo Klaipėdos krašto raida ◊ 97
Klaipėdos krašto okupacija ◊ 102
- ANTROJO PASAULINIO KARO IR POKARIO LAIKOTARPIS ◊ 105
Mažoji Lietuva Antrajame pasauliniame kare ◊ 105
Mažosios Lietuvos likimas po Antrojo pasaulinio karo ◊ 110
Teritorinė ir administracinė integracija ◊ 111
Mažajoje Lietuvoje likusių gyventojų padėtis ◊ 112
Naujakurių atsikėlimas ◊ 113
Vietovardžių keitimas ◊ 114
Kolektyvizacija ◊ 114
Sibiro tremtis ◊ 115
Vilko vaikai ◊ 116
Repatriacija ◊ 117
XX a. 6-ojo dešimtmečio emigracija ◊ 118
Mažlietuviai išeivijoje JAV ir Kanadoje Giedrė Milėrytė ◊ 118
Klaipėdiškiai Vokietijoje po 1945 m. Aribas Hermann ◊ 127

EKONOMIKA ◊ 130

MAŽOSIOS LIETUVOS EKONOMIKOS RAIDOS XIII–XVIII amžiuje BRUOŽAI

Julius Zukas ◊ 130

MAŽOSIOS LIETUVOS EKONOMIKA INDUSTRIALIZACIJOS LAIKOTARPIU

(XIX a.–XX a. I pusėje) Julius Zukas ◊ 132

Pramonė ir transportas Julius Zukas ◊ 132*Žemės ūkis* Julius Zukas ◊ 134*Žvejyba* Julius Zukas ◊ 136

KLAIPĖDOS KRAŠTO EKONOMIKA

Julius Zukas ◊ 137

Klaipėdos krašto ekonomikos bruožai 1919–1939

Julius Zukas ◊ 137

Vokietijos ekonominė politika Klaipėdos krašto atžvilgiu Julius Zukas ◊ 139*Lietuvos ekonominė politika Klaipėdos krašte*

1923–1939 Julius Zukas ◊ 141

Krašto lietuvių ūkinė veikla Julius Zukas ◊ 142*Bankai ir kredito įstaigos* Julius Zukas ◊ 143*Finansų rinkos raidos bruožai* Julius Zukas ◊ 145*Prekyba* Julius Zukas ◊ 146*Transportas* Julius Zukas ◊ 147*Uostas* Julius Zukas ◊ 149*Laivininkystė* Julius Zukas ◊ 150*Pramonės raida* Julius Zukas ◊ 151*Laiivų statyba* Julius Zukas ◊ 151*Medienos pramonė* Julius Zukas ◊ 152*Celiuliozės ir popieriaus pramonė* Julius Zukas ◊ 153*Metalo apdirbimo ir mašinų gamybos**pramonė* Julius Zukas ◊ 153*Chemijos pramonė* Julius Zukas ◊ 154*Tekstilės pramonė* Julius Zukas ◊ 154*Maisto pramonė* Julius Zukas ◊ 155*Tabako pramonė* Julius Zukas ◊ 156*Verslinė žvejyba* Julius Zukas ◊ 156*Žemės ūkis* Julius Zukas ◊ 157

KULTŪRA ◊ 158

RELIGIJA ◊ 158

Baltų religija ir mitologija Gintaras Beresnevičius ◊ 158*Panteonas* Gintaras Beresnevičius ◊ 158*Kultas* Gintaras Beresnevičius ◊ 159*Pomirtinio gyvenimo samprata*

Gintaras Beresnevičius ◊ 159

Krikščioniškosios kultūros įsigalėjimas ◊ 159*Reformacija* ◊ 160*Liuteronybės įsigalėjimas ir Evangelikų liuteronų bažnyčios kūrimasis Mažajoje Lietuvoje*

Inga Lukšaitė ◊ 160

Bažnyčių tinklo koregavimas Inga Lukšaitė ◊ 162

Katekizacija Inga Lukšaitė ◊ 162

Prūsijos evangelikų liuteronų bažnyčia ◊ 163

Sinodas Darius Petkūnas ◊ 163

Pictizmas Darius Petkūnas ◊ 164

Surinkimai Algirdas Žemaitaitis ◊ 165

Sakytiniai Remigijus Šemeškis ◊ 166

Tarpukario laikotarpis. Bažnyčia –
tarp dviejų valstybių ◊ 167

Bažnyčios veikla nacistinės ir sovietinės
okupacijų sąlygomis Darius Petkūnas ◊ 168

KULTŪROS RAIDA ◊ 169

*Konfesionalizacija ir jos poveikis Mažosios
Lietuvos kultūrai* Inga Lukšaitė ◊ 169

Gimtosios kalbos vartojimo plėtimas
Inga Lukšaitė ◊ 169

Švietimo sistemos kūrimas Inga Lukšaitė ◊ 170

Raštijos kūrimasis Inga Lukšaitė ◊ 171

Konfesionalizacijos poveikis lietuvininkų
etninės bendrijos susiformavimui
Inga Lukšaitė ◊ 172

XVIII a.–XIX a. I pusės kultūrinė aplinka

Vaidas Šeferis ◊ 172

*XIX a. pabaigos–XX a. I pusės kultūrinė
aplinka* Vaclovas Bagdonavičius ◊ 174

Klaipėdos krašto kultūros bruožai Silva Pociūtė ◊ 180

Švietimas Mažojoje Lietuvoje Albertas Juška ◊ 183

XVIII a. – visuotinio pradinio mokymo
įvedimo laikotarpis Albertas Juška ◊ 184

Mokymo turinio pertvarkymas XIX a.
Albertas Juška ◊ 185

Lietuviškų mokyklų kūrimas
Klaipėdos krašte ◊ 186

Mokyklų pastatai Albertas Juška ◊ 187

Pedagoginės minties raida
Albertas Juška ◊ 188

Lietuviški vadovėliai, mokomosios
knygos Albertas Juška ◊ 189

*Mažosios Lietuvos literatūra ir jos publikacijos
(XIX a.–XX a. I pusė)* Vaclovas Bagdonavičius ◊ 190

*Mažosios Lietuvos lietuviškoji spauda
ir jos leidyba* Dainius Kaniusis ◊ 196

*Didžiąjai Lietuvai skirtos spaudos
leidyba* Jolita Steponaitienė ◊ 209

Mažosios Lietuvos muzikinė kultūra

Daina Klamienė ◊ 210

Klaipėdos muzikinė kultūra, teatras

Daina Klamienė ◊ 212

Mažosios Lietuvos dailė Kristina Jokubavičienė ◊ 216

Dailės rinkiniai Kristina Jokubavičienė ◊ 220

Nidos dailininkų kolonija

Kristina Jokubavičienė ◊ 220

Klaipėdos dailė Kristina Jokubavičienė ◊ 222

Klaipėdos krašto sportinis gyvenimas ◊ 223

LIETUVININKŲ ETNINĖS

KULTŪROS BRUOŽAI ◊ 225

Šventės ir papročiai ◊ 226

Vaiko gimimo ir krikštynų papročiai
Irma Sidikienė ◊ 226

Vestuvės Irma Sidikienė ◊ 227

Laidotuvės Irma Sidikienė ◊ 230

Kalendorinės šventės ir darbo papročiai

Irma Sidikienė ◊ 230

Apranga Irma Sidikienė ◊ 234

Tautosaka ◊ 237

Kaimo architektūra ◊ 238

Krikštai ◊ 241

Lietuvininkų liaudies muzika

Remuoldas Apatarevičius, Daina Klamienė,

Bronė Stundlienė ◊ 242

Lietuvininkų tradicinė žvejyba ◊ 243

Valtys Dainius Elertas ◊ 245

Vėtrungės Egidijus Bacevičius, Kostas Parnabas ◊ 246

Varnų gaudymas Egidijus Bacevičius ◊ 247

Valgiai ir gėrimai Irma Sidikienė ◊ 248

MAŽOJI LIETUVA ISTORIOGRAFIJOJE

Algirdas Marulevičius ◊ 249

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA ◊ 256

II. *Gyvenvietės* ◊ 261

III. *Biografijos* ◊ 389

Asmenų rodyklė ◊ 545

Gyvenviečių rodyklė ◊ 560

Dalykų rodyklė ◊ 581